

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

**ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ-ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ Ι.Ε.Π. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ'
ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2020.**

**Δρ. Ζανέκα Στεργιανή
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων,
ΠΕ.Κ.Ε.Σ Κρήτης**

1. «Αρχαία Ελληνικά, Φάκελος Υλικού Γ' τάξης Γενικού Λυκείου» και
2. «Αρχαία Ελληνικά, Φιλοσοφικός Λόγος» Γ' τάξης Γενικού Λυκείου, των Μ. Κοπιδάκη κ.ά. εκδ. ΙΤΥΕ «Διόφαντος», βάσει των οποίων καθορίζεται η διδακτέα/εξεταστέα ύλη (ΦΕΚ τ.Β' 3226/22.08.2019), αποτελούν το πλαίσιο αναφοράς για τη διδασκαλία του μαθήματος.

**Το
Πρόγραμμα
Σπουδών, τα
σχολικά
βιβλία**

- **Τα περικειμενικά στοιχεία** (εισαγωγές του διδακτικού βιβλίου «Αρχαία Ελληνικά, Φιλοσοφικός Λόγος», εισαγωγές θεματικών ενοτήτων από τον Φάκελο Υλικού, σύντομα εισαγωγικά σημειώματα που συνοδεύουν τα κείμενα αναφοράς και τα ερμηνευτικά σχόλια που συνοδεύουν τα κείμενα αναφοράς και στα δύο διδακτικά βιβλία), **στηρίζουν τους μαθητές και τις μαθήτριες στην ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων αναφοράς και στην επεξεργασία των παράλληλων κειμένων.**

Τα περικειμενικά στοιχεία

- **Η βιβλιογραφία** που παρατίθεται στο τέλος προσφέρεται για τον/την εκπαιδευτικό που θέλει να αναζητήσει περισσότερες πληροφορίες. Οι εισαγωγές και τα σχόλια που υπάρχουν στις εκδεδομένες μεταφράσεις, οι οποίες καταγράφονται στο τέλος του Φακέλου υλικού (σελ. 211-214), **είναι βιβλιογραφικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό**. Άλλωστε, για τις θεματικές ενότητες 2-5 υπάρχει:
  - α) το βιβλίο εκπαιδευτικού (διαθέσιμο στη σελίδα του Ψηφιακού Σχολείου <http://ebooks.edu.gr/new/>)
  - β) το υλικό που παραμένει ηλεκτρονικά διαθέσιμο στη σελίδα του Κ.Ε.Ε. (http://www.kee.gr/html/themata_main.php)
  - γ) τα Ψηφιακά εκπαιδευτικά βοηθήματα, διαθέσιμα στη σελίδα http://www.study4exams.gr/anc_greek/index.php)

Βιβλιογραφία

- ο Οι μαθητές και οι μαθήτριες για **την ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων αναφοράς** απαιτείται να λαμβάνουν υπόψη τους: **α) τις εισαγωγές** από το διδακτικό βιβλίο, όπως ορίζονται στην εξεταστέα ύλη, **β) τις εισαγωγές των θεματικών ενοτήτων** από τον φάκελο υλικού και **γ) τα σχόλια** που υπάρχουν για κάθε κείμενο αναφοράς στον φάκελο υλικού και στο διδακτικό βιβλίο. **Οι ερμηνευτικές ερωτήσεις, που θέτουν οι διδάσκοντες/ουσες στις γραπτές εξετάσεις, καθώς και η βαθμολόγησή τους, πρέπει να στηρίζονται κατά κύριο λόγο σε αυτό το «περικειμενικό» υλικό.**

Ερμηνευτικές ερωτήσεις

- Ο/Η εκπαιδευτικός **μπορεί να δίνει επιπλέον «περικειμενικό» υλικό**, στον βαθμό που **κρίνει ότι είναι απαραίτητο** για την υποστήριξη των μαθητών και των μαθητριών στην κατανόηση των κειμένων, αλλά χωρίς αυτό **να ανατρέπει τις διδακτικές προτεραιότητες** του μαθήματος, όπως αυτές αποτυπώνονται στο ΠΣ.

**Επιπλέον
περικειμενικό
υλικό;**

- Στην περίπτωση που η ερώτηση **κατανόησης του κειμένου αναφοράς** είναι **ανοιχτού τύπου** είναι σημαντικό οι μαθητές/-ήτριες να απαντούν καταγράφοντας εκείνες και **μόνο τις πληροφορίες που ζητούνται**, αφού πρώτα έχουν αποκωδικοποιήσει το κείμενο, χωρίς να επεκτείνονται σε ερμηνευτικές ή άλλες αναφορές.

Ερώτηση
κατανόησης
κειμένου

- **Οι ερμηνευτικές ερωτήσεις** που θέτουν οι διδάσκοντες/-ουσες στις γραπτές δοκιμασίες πρέπει κατά κύριο λόγο να στοχεύουν στη δημιουργική αξιοποίηση του περιεχομένου των κειμένων αναφοράς καθώς και του ερμηνευτικού περικειμενικού υλικού που εμπεριέχεται στα σχολικά βιβλία. Στοιχεία για τη θετική βαθμολόγηση των ερμηνευτικών απαντήσεων συνιστούν: **η πληρότητα με βάση τα παραπάνω, η σαφήνεια, η συνοχή και η τεκμηρίωση με βάση το κείμενο αναφοράς.** Είναι σημαντικό οι μαθητές/-ήτριες να μην παραθέτουν απλώς πληροφορίες, π.χ. τα σχόλια του βιβλίου, αλλά **να ερμηνεύουν το δοθέν φιλοσοφικό κείμενο στο πλαίσιο του συγκεκριμένου ερωτήματος που τους έχει τεθεί.** Από την άλλη, είναι αναγκαίο να αποφεύγουν εξεζητημένες επισημάνσεις, «επίδειξη φιλοσοφικών ή εγκυκλοπαιδικών γνώσεων» και εν γένει αναφορές που απέχουν από την ουσία του ερωτήματος.

Ερμηνευτικές ερωτήσεις

- Η απόδοση του κειμένου αναφοράς σε νεοελληνικό λόγο από τους μαθητές και τις μαθήτριες εξακολουθεί να αποτελεί **μέρος της διδακτικής πράξης, αλλά πλέον χρειάζεται να γίνεται με πιο ενεργητικό τρόπο** με την αξιοποίηση των παράλληλων μεταφράσεων, ώστε και η κατανόηση του κειμένου αναφοράς να είναι πιο αποτελεσματική.

Η μετάφραση του κειμένου αναφοράς

Για τη μετάφραση (1)

Στο ΠΣ των Αρχαίων Ελληνικών Γ' Λυκείου η μετάφραση **δεν «εξακολουθεί να είναι το τέλος μιας ανοδικής πορείας προς τη θέαση του νοήματος του κειμένου με εφόδια στην πορεία αυτή, το λεξιλόγιο, τη γραμματική και το συντακτικό.**

Ακόμα και στο Γυμνάσιο δεν δίνονται μεταφράσεις παρά πυκνά λεξιλογικά και σημασιολογικά σχόλια με βάση την υπόρρητη παραδοχή ότι εκπαιδευτικός και μαθητές πρέπει μετά από μια υποστηρικτική διδασκαλία να οδηγηθούν σε μια σχολική μετάφραση συνεπή ως προς τη δομολειτουργική και λεξιλογική ανάλυση που έχει προηγηθεί.

Οι ακολουθούμενες πρακτικές καθιστούν τη μετάφραση, το συντακτικό και τη γραμματική από βοηθητικό εργαλείο για την ανάγνωση και την ερμηνεία σε τελικό στόχο». (Πόλκας, 2001)

Για τη μετάφραση (2)

Αλλά

«Αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην ορθή και συνεπή διδασκαλία της μετάφρασης, κατά τρόπο ώστε η μεταφραστική διαδικασία να προάγει την παράλληλη κατάκτηση δύο γλωσσών (Αρχαίας και Νέας Ελληνικής) και προκρίνεται η εισαγωγή της σε ένα στάδιο όπου να προάγει τη μεταγλωσσική επίγνωση των γλωσσικών δομών και των δύο γλωσσών, υποβοηθώντας κυρίως τη συνειδητή εκμάθηση της Αρχαίας Ελληνικής. Ειδικότερα προϋποτίθεται η συνειδητοποίηση ότι η σημασία δεν κατακτάται με τη στενή σημασιολογική προσέγγιση του λεξιλογίου, αλλά με τη συνολική συγκρότηση του κειμένου ως γλωσσικής και νοηματικής δομής, που αποκαλύπτεται με την ανάλυση φαινομένων από τη σκοπιά επίσης της σύνταξης, πραγματολογίας και κειμενογλωσσολογίας».

Ο ρόλος της μετάφρασης με στόχο την ενδογλωσσική ισοτιμία (Μαρωνίτης, 2001).

- **Οι εισαγωγές** μπορούν να διδαχθούν σε συνδυασμό με τη διδασκαλία των θεματικών ενοτήτων **είτε στην αρχή της διδασκαλίας κάθε θεματικής ενότητας είτε και σε συνδυασμό με τη διδασκαλία των διδακτικών ενοτήτων** κατά την κρίση του/της διδάσκοντος/ουσας. Υπενθυμίζεται ότι δε χρειάζεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να οδηγούνται στη μηχανιστική απομνημόνευση των εισαγωγών και τη σείρα αναπαραγωγή εκφραστικών επιλογών των συγγραφέων του σχολικού βιβλίου «Φιλοσοφικός λόγος».

Οι εισαγωγές

- Υπενθυμίζεται ότι η ερμηνευτική ερώτηση που αφορά στο αδίδακτο **παράλληλο κείμενο** έχει ως στόχο τη **σύγκριση του παράλληλου κειμένου με το κείμενο αναφοράς**. Επομένως, χρειάζεται η διατύπωση του ερωτήματος να **είναι σαφής, στοχευμένη σε συγκεκριμένα σημεία και των δυο κειμένων**. Είναι σημαντικό με τη συγκεκριμένη ερώτηση ο/η μαθητής/-ήτρια να μην οδηγείται σε επανάληψη αναφορών που αξιοποιήθηκαν στις άλλες δύο ερμηνευτικές ερωτήσεις, αλλά να **εμβαθύνει στο συγκεκριμένο ζήτημα**. Επιπλέον, είναι καλό να αποφεύγονται οι φιλοσοφικοί αναχρονισμοί και οι συγκρίσεις που υπερβαίνουν τις γνωστικές δυνατότητες των μαθητών/-τριών.

Παράλληλο κείμενο

- Σημαντική παράμετρος είναι **η οργάνωση του χρόνου επεξεργασίας των ερωτήσεων** από τους/τις μαθητές/-ήτριες. Αν και στο ΦΕΚ της αξιολόγησης του μαθήματος δεν προβλέπεται συγκεκριμένο όριο λέξεων για τις ερμηνευτικές ερωτήσεις, διδακτικά είναι χρήσιμο να ασκηθούν οι μαθητές/-ήτριες **να επικεντρώνονται στα ουσιώδη**. Προς αυτή την κατεύθυνση θα βοηθούσε ένα ενδεικτικό όριο λέξεων (ανάλογα και με το ερώτημα που τίθεται).

Οργάνωση
του χρόνου
επεξεργασίας
των
ερωτήσεων

- **Τα κείμενα αυτενέργειας** που εμπεριέχονται στον Φάκελο Υλικού είναι ενδεικτικά και δεν αποτελούν μέρος της εξεταστέας ύλης. Ωστόσο, **η τυπολογία των προτεινόμενων ασκήσεων** αποτελεί σημαντική βοήθεια για τη **δομολειτουργική προσέγγιση** των κειμένων και την αξιολόγηση των μαθητών και των μαθητριών με τέτοιου είδους ερωτήσεις.

Τα κείμενα αυτενέργειας

Οι ερωτήσεις κατανόησης στα κείμενα αυτενέργειας

Στα κείμενα αυτενέργειας οι ερωτήσεις κατανόησης ανήκουν στην κατηγορία **των πληροφοριακών ερωτήσεων ή των επαγωγικών που απαιτούν συνδυασμό στοιχείων του κειμένου**. Σε κάθε περίπτωση οι απαντήσεις των ερωτήσεων αυτών προκύπτουν από τον εντοπισμό και την εξαγωγή πληροφοριών που ρητώς αναφέρονται στο κείμενο και δεν επικαλύπτουν το χωρίο που δίνεται για μετάφραση.

Παράδειγμα: Ξενοφών, Ἀπομνημονεύματα, Α 2.19-21·23 (Από τον φάκελο υλικού σελ. 37)

- Με ποια άποψη διαφωνεί ο Ξενοφών;
- Ποια είναι η δική του άποψη;
- Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «Κἀγὼ δὲ μαρτυρῶ τούτοις ... τῆς σωφροσύνης ἐπιλαθέσθαι

Βασικές διδακτικές πρακτικές

- Η αναγνώριση - και όχι τόσο η αναπαραγωγή- των γλωσσικών μηχανισμών του κειμένου
- Η αξιοποίηση των μεταφρασμένων κειμένων
- Η αξιοποίηση του «περικείμενου»
- Η αξιοποίηση των ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δεδομένων
- Η αξιοποίηση άλλων κειμένων από την αρχαία, μεσαιωνική και νεότερη γραμματεία, ελληνική και ξένη
- Η αξιοποίηση της σύγχρονης πραγματικότητας
- Η αξιοποίηση της εμπειρίας του μαθητή

Σημαντικές επισημάνσεις για το νέο Π.Σ. των Αρχαίων Ελληνικών Γ' Λυκείου

Το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών δεν περιορίζεται:

α) στην κατάκτηση του δομολειτουργικού συστήματος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

β) στην υπερβολική αξιοποίηση των «περί του κειμένου» γραμματολογικών πληροφοριών και

γ) στην ταύτιση της μετάφρασης με την κατανόηση του κειμένου

Τύποι ερωτήσεων για την κατανόηση των κειμένων

- **Πληροφοριακές Ερωτήσεις (Literal):**

Εντοπισμός και εξαγωγή πληροφοριών που εντοπίζονται ρητώς στο κείμενο.

- **Επαγωγικές - Συμπερασματικές Ερωτήσεις (Deductive - Inferential):**

Οι απαντήσεις προκύπτουν από συνδυασμό στοιχείων του κειμένου ή και από αξιοποίηση προϋπαρχουσών γνώσεων (από προηγούμενες ενότητες ή από «περικειμενικές» πληροφορίες που υπάρχουν στα εισαγωγικά σημειώματα).

- **Αξιολογικές-Κριτικές Ερωτήσεις (Evaluative-Critical):**

Προβληματισμός και αξιολόγηση επί του περιεχομένου, της δομής και της γλώσσας του κειμένου. Αναπτύσσονται αξιολογικές κρίσεις σε σχέση με το κείμενο. Εκφράζονται προσωπικές απόψεις και κατατίθενται νέες ιδέες.

Σημαντικές παρατηρήσεις

Στα γραπτά διαγωνίσματα

- η ομάδα **A** αποτελείται από «πληροφοριακές» και «επαγωγικές» ερωτήσεις,
- η ομάδα **B** από ερμηνευτικές – συμπερασματικές και αξιολογικές

Αναζητούμε την ισορροπημένη διδασκαλία ανάμεσα στο :

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΠΕΡΙΚΕΙΜΕΝΟ – ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΟ - ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Πηγές - Βιβλιογραφία

- ο Ι.Ε.Π. (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής)

<http://www.iep.edu.gr/el/humanities-yliko/yliko-gia-g-lykeiou>

http://users.sch.gr//sfscholiki/files/nomothesia/2376_2020_symp1_odigies_g_gel_200220.pdf

http://users.sch.gr//sfscholiki/files/nomothesia/syn_2376_symp1_odigies_g_gel_200220.pdf

- ο ΠΙ Κύπρου [2016]. *Κατανόηση – Παραγωγή Προφορικού και Γραπτού λόγου : Διδακτικά εργαλεία για το μάθημα των Νέων Ελληνικών*

http://ellid.schools.ac.cy/archeia/ypostiriktiko_yliko/katalogos_ergaleion_katanoisis_paragogis_grap_tou_proforikou_logou_ellinika_dde.pdf

- ο Δ. Ν. Μαρωνίτης (2001). «Ενδογλωσσική ανισοτιμία».

https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_f2/index.htm2001.

- ο Πόλκας, Λάμπρος, «Απορίες και προτάσεις για τη μετάφραση και το “αδίδακτο” κείμενο στο Λύκειο», περιοδικό Φιλολογική 74, σσ. 9-15.

- ο Τσάφος, Βασίλειος (2004). *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ευχαριστίαι

